

## חולין עב

משה שווערד

### חרב הרי הוא כחלל

#### 1. רש"י על חולין דף עא/ב

טמאה - טומאת מת וכלי מתכות המיטמאין במת הרי הן כמת דאמר מר (לעיל דף ג) חרב הרי הוא כחלל:

#### 2. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נזיר דף נג עמוד ב

חרב הרי הוא כחלל. דכיון דנגעה החרב במת נעשה אבי אבות הטומאה כמת עצמו. ולאן דוקא חרב אלא ה"ה כל כלי מתכות הנוגעים במת לפר"ת. ולר' יצחק מסמפונטי אף כלי שטף כמו שאפרש לקמן בע"ה:

#### 3. תוספות מסכת נזיר דף נג עמוד ב

חרב הרי הוא כחלל - דכלי מתכות הנוגעים במת נעשים אבי אבות הטומאה כמת עצמו לטמא אדם הנוגע בו מטמא טומאת שבעה כנוגע במת עצמו או לטמא אדם הבא באהל אשר החרב בתוכו טומאת שבעה כבא אל אהל המת...

#### 4. רש"ש על נזיר דף נג/ב

תד"ה חרב. או לטמא אדם הבא באהל אשר החרב בתוכו. וכן לקמן (נד ב) ד"ה ת"ש. כתבו דשלה רח"כ איזה בית אשר תבנו לי כו'. אבל דעת הרמב"ם בפ"ה מהל' ט"מ הי"ג שא"מ באהל וכ"ד הרמב"ן. ולכאורה הכא משמע כדברי התוס' כיון דוכל אשר יגע כו' דרשינן למאהיל. וכל הנך דדריש כאן כולן מטמאין באהל. ודע שדעת הרמב"ם שם דגם במשא א"מ. והכ"מ כתב שם שהרמב"ן הניח ד"ו בצ"ע. ותמה עליו שהרי מתניתין היא בריש כלים ע"ש. ואני תמה עליו שנעלם מכ"ת פירוש הר"ש שם (והרע"ב אחריו) דמוקי ליה באדם ט"מ:

#### 5. רמב"ם יד החזקה הלכות טומאת מת פרק ה

(יג) בגדים הנוגעים במת אע"פ שהן כמת לטמא אחרים שנגעו בו טומאת שבעה אינן כמת לטמא באהל ובמשא שהמשא למת עצמו אינו מפורש כמו שביארנו ובטומאת אהל הוא אומר אדם כי ימות באהל לפיכך הנושא בגדים שנגעו במת ולא נגע בהן וכל המאהיל עליהן או שהאהילו עליו או שהיו עמו באהל הרי זה טהור וכן האדם שנטמא במת והאהיל על הכלים הרי הן טהורין שאין טמא מת טמא אלא במגע בלבד:

#### 6. רמב"ם יד החזקה הלכות טומאת מת פרק ה

(ג) כלים שנטמאו במת בין במגע בין באהל הרי הן לנוגע בהן כנוגע במת עצמו מה המת מטמא הנוגע בו בין אדם בין כלים טומאת שבעה אף כלים שנטמאו במת הם והכלים או האדם שיגע בהן טמאין טומאת שבעה שנאמר כחלל חרב או במת מפי השמועה למדו שהחרב כמת והוא הדין לשאר כלים בין כלי מתכות בין כלי שטף ובגדים הרי הוא אומר כל הורג נפש וכל נוגע בחלל וכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרג או זרק אבן והרג נטמא שבעת ימים אלא הורג נפש בחרב וכיוצא בה שנטמא בנגיעתו בכלי שהרג בו שהרי נגע הכלי במת ומנין שאף הכלים הנוגעים באדם שנטמאים טומאת שבעה שהרי הוא אומר וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם הא למדת שכל אדם הטמא טומאת שבעה מטמא בגדים טומאת שבעה.

[השגת הראב"ד - והוא הדין לשאר כלים וכו' א"א אנו אין לנו אלא בחרב או בחבורין בשאר כלים וכל המקראות אינן אלא בחבורין]:

#### 7. כסף משנה על הלכות טומאת מת פרק ה הלכה ג

כלים שנטמאו במת וכו'. פ"ק דחולין (דף ג') ופרק כה"ג (דף נ"ד ע"ב) ובפ"ק דפסחים (דף י"ד) הכא בנר של מתכת שנטמא בטמא מת עסקינן דרחמנא אמר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל וה"ל אב הטומאה וסובר רבינו דלאו דוקא כלי מתכות אלא ה"ה לשאר כלים וכדעת ר"י שכתב ר"ש בפ"ק דאהלות והרמב"ן בפ"ב

דבתרא וסמ"ג ולא כר"ת ורש"י שכתבו דלא אמרו אלא בכלי מתכות בלבד ודעת רבינו שהכלי נעשה כמת אפי' לא נטמא אלא באהל והיינו לענין אם נגע באחרים אבל אם האהיל עליהם לא וכן דעת הרמב"ן בפרק הנזכר ובפי' התורה על פסוק וכל אשר יגע על פני השדה ולקמן בסמוך אכתוב דמתני' היא:

## 8. ספר שחיטת חולין

רש"י אין חרב ה"ה כחלל מטמא במשא ובאהל (וכמש"כ הרש"ש) וכל הנידון הוא רק לענין טומאת מגע, וא"כ אפילו בלא דין חרב ה"ה כחלל ג"כ מטמא הטבעת במגע (לולי דטו"ב אינה מטמאה) [דבשלמא לשיטת התוס' דס"ל שהנידון הוא לענין טומאת משא ואוהל (דבמגע בלא"ה אינו מטמא משום ביה"ס) א"ש הא דהוצרכו לפרש דאיירי בחרב ה"ה כחלל, דאל"ה אינו מטמא במשא ובאוהל המת, אבל לשיטת רש"י דבלא"ה אינו מטמא במשא ובאהל המת צ"ע למה הוצרך לפרש דאיירי בחרב ה"ה כחלל, וצ"ע.]

שם: אמר רבא תרוייהו תננהי, טומאה בלועה תנינא טהרה בלועה תנינא, טומאה בלועה דתנן בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו, הקיאה טמאה ומטמאתו. ופירש"י דהך טבעת נגעה במת וטמאה מדין חרב ה"ה כחלל (וכ"כ התוס').  
וצ"ע דמה הוצרך רש"י לפרש דטמאה מדין חרב ה"ה כחלל, הא בלא"ה לשיטת

וכן יש לתמוה על הא דפסק הרמב"ם בפ"ב [ממקואות] ה"ח בזה"ל: וכן מי שבלע טבעת טמאה וטבל הר"ז טהור, ואם הקיאה אחר שטבל נטמא במגעה, שכבר ביארנו שכל הבלועין בגוף החי אינן מטמאין ולא מתטמאין, עכ"ל. וצ"ע לפמש"כ הרמב"ם בפ"ה [מטו"מ] הי"ג דכלים הנוגעין במת אינן מטמאין לא במשא ולא באהל אלא במגע לחוד, א"כ למה הוצרך הרמב"ם לבאר הטעם דאין הטבעת מטמאה משום דין טו"ב, תיפול דאינו מטמא במגע כיון דהוי מגע ביה"ס [וכע"ז הקשה הרש"ש על שיטת רש"י והרמב"ם הנ"ל דחרב ה"ה כחלל אינו מטמא אלא במגעו, דמה קס"ד דרבא להוכיח מהך מתניתין דטבעת טמאה דטו"ב אינו מטמאה, תיפול דאינו מטמאה משום מגע ביה"ס].

ובזכרון שמואל [עמוד תקכ"א] כתב ליישב דמשכחת לך בטבעת של תקרובת ע"ז דמטמאה במשא, ובוה צריך לטעמא דטו"ב אינה מטמאה, כדי לטהר מטומאת משא.

## 9. שערים מצויינים בהלכה נזיר דף נג/ב

שם ע"ב חרב הרי הוא כחלל. | פירשו התוס' דכלי מתכות הנוגעים במת, נעשים אבי אבות הטומאה כמו המת עצמו, לטמא אדם הנוגע בהם טומאת שבעה, או לטמא אדם הבא אל האהל אשר החרב או הכלי מתכות אשר נטמאו בתוכה טומאת שבעה, כמו שבא אל אהל המת. וכן פירש רש"י במס' חולין (ג.) | אבל הרמב"ם (טו"מ פ"ה ה"ג) כתב, דלאו דוקא כלי מתכות דינם כחרב, אלא גם כלי שטף אמרינן בהו דהרי הם ככלי מתכות וכמו המת עצמו, והראב"ד השיג על זה. | ובמה שכתבו התוס' דגם אם החרב או כלי מתכות שנטמאו במת והם מונחים באהל והבא אל האהל נטמא טומאת שבעה, שיטת הרמב"ם (שם הי"ג) אינו כן, אלא דוקא המת שמונח באהל מטמא כל הבא שם כדכתיב (חקת יט-ד) "אדם כי ימות באהל". ועי"ש בכס"מ מש"כ בשם הרמב"ן עה"ת. ועי"ש במשנה למלך שהאריך בכל זה. וא"כ לפי זה אם מותר לכהן ליכנס לבית שיש שם כלי מתכות שנטמאו במת, תלוי בפלוגתת תוס' והרמב"ם, | והכהנים בזמנינו שאין נוהרים בזה, הוא כשיטת הרמב"ם, ועי' בתוס' לקמן (נד: ד"ה תא שמע) דלאו כולהו סוברים כן. | וז"ל הרמ"א (יו"ד סי' שסט) יש אומרים דכהנים אסורים ליטמא

לחרב שנטמא במת, ויש מקילין, ועי' תוס' בנזיר באריכות, וכן נהגו להקל ואין נוהרין מזה. וע"ע בדברינו לקמן (נד: ד"ה הני כלים).

## 10. ספר שערים מצויינים בהלכה

בלע טבעת טמאה וכו'. | כתב הרמב"ם (טומאת מת פכ"ה הי"ב) וכן הבלוע טבעת טמאה וחזר ובלע אחריה טבעת טהורה, אע"פ שנגעו זו בזו בודאי בתוך מעיו אינו מגע, והטמאה בטומאתה והטהורה בטהרתה. | וכ"כ בהל' מקראות (פ"ב ה"ח) שכל הבלעין בגוף לא מטמאין ולא מתטמאין. ומדייק בשו"ת אגרות משה (יו"ד סי' רל-ח) דהרמב"ם לא כתב שמדרבנן נטמאה ורק קודם לזה בחיה שפשטה ידה ונגע בעובר המת שם כתב שטמאה מדבריהם, אלמא שלא גזרו טומאה בכלועה. ורק בחיה גזרו טומאה מדרבנן מטעם שמא לא תרגיש שיצא הולד חוץ לפרוזדור כדאיתא לקמן (עב.).

### 11. ספר שערים מצויינים בהלכה

כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות. עי' רש"י שכתב וגבי טבעת ליכא למימר תטמא את האדם במשא, שאין משא אלא למי שהטמאה יוצאה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב. ועי' בשו"ת אבנ"ז (יו"ד סי' תנב-ד) דאין איסור להכניס כלים טמאים למחנה לוייה, ומביא ראיה מהא דמת עצמו מותר להכניס למחנה לוייה שנא' (בשלח יג-יט) "ויקח משה את עצמות יוסף עמו" במחיצתו [עי' במס' נזיר מה:], הנה אף דמת

### 12. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף עב. אמר רבא עובר סופו לצאת טבעת אין סופו לצאת. פרש"י בתמיה. ויש להקשות דאיך לא ידע רבה דגם טבעת סופו לצאת, ובמה חלוק עובר מטבעת. ועי' בבנין שלמה (ח"א סי' סג) שמביא מחתנו לפרש עפ"י דברי הלבוש (יו"ד סי' מ) ומוכא בטו"ז (שם סק"ב) דיש חילוק בין טריפות המתחדש בגופו בזה אמרינן כל העומד לינקב כנקוב דמי, אבל בדבר הבא מן החוץ כמחט אין סברא לומר כל העומד לינקב כו', וזהו ג"כ סברת רבה דמחלק בין עובר לטבעת, דעובר שהוא עומד לצאת מטבע הגוף בזה אמרינן כל העומד לצאת כיצא דמי, אבל טבעת שהוא דבר הבא מן החוץ ואין שייך בו טבע הגוף לא אמרינן בזה כל העומד לצאת, כסברת הלבוש והט"ז גבי מחטא דאשתכח בליבא, אבל רבא ס"ל כסברת הב"י והרמ"א (שם ס"ג) דגם גבי מחט אמרינן כל העומד לינקב כנקוב דמי, ולכן הקשה לרבה דגם טבעת סופו לצאת, וכל העומד לצאת כיצא דמי ולא הוי טומאה בלועה.

### 13. ספר שחיטת חולין

**שם:** דלא תימא אליבוי דר"ע היא דאמר עובר במעו אשה טמא. שיטת רש"י דר"ע ס"ל בעלמא דטו"ב מטמא.

**שיטת בעה"מ והר"ן** דר"ע פליג רק בהא דלא אמרינן בב' טבעות טו"ב, ולפיכך החי' שנגעה בו טמאה.

**ושיטת הרמב"ן** דר"ע ס"ל דעובר לא חשיב בלוע, משום דהיינו רביתיה וכרמנח באינדרונא דמיא.

**ושיטת הרשב"א** דר"ע ס"ל דעובר לא חשיב בלוע כיון דסופו לצאת.

**ובתוס'** פירשו דר"ע איירי דוקא בהוציא העובר ידו לחוץ ומשו"ה לא הוי טו"ב.

**והר"ש והרא"ש** [פ"ז דאהלות מ"ה] פירשו דר"ע מטמא דוקא בנפתח הקבר דל"ה בלועה, ואפ"ה מטהר ר"י מגוזה"כ דלא מטמא עד שילד. [וע"ע לעיל מש"כ עוד בזה].

### 14. ספר שחיטת חולין

**שם:** אלא אמילו לר"י דאמר עובר במעו אשה טהור גזרו בה טומאה מדרבנן, מ"ט אמר רב הושעיא גזירה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. עיין בחי' הרמב"ן שכתב דה"ה דהמ"ל גזירה שמא יוציא אחד מאיבריו, אלא משום דאורחי' דלידה בראש נקט ראשו, כדנקיט ל' בעלמא [נדה כח]. היכא דקא בעינן לשויי כילוד, עכ"ד. (אמנם בתוס' כתבו דדוקא נקט הוציא ראשו משום דאיכא גזה"כ דלא מטמא עד שילד).

### 15. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד א

לרבות גולל ודופק. שיטת רש"י בעירובין (טו א) דדינא דגולל דמטמא היינו אף אחר שכבר אינו גולל, כיון שהי' גולל נעשה כמת ותו לא מהני להטבילו. ולפ"ז יתכן שאדם ושאר בע"ח שהיו גולל אין להם אפשרות להיטהר. (וע"ע הערות שילהי כתובות).

וראיתי בספר לאחד מהאחרונים שרצה לומר דגוסס שנתרפא נשאר טמא לעולם, עפ"י המבואר בנזיר (מג א) מדמכת' לא יטמא בעל בעמיו להחלו, דרשי' דאסור לכהן להכנס למקום שנמצא בו גוסס, אף דליכא אכתי חלות טומאה. ורצה לומר דאם הגוסס חזר לחיותו נשאר טמא לעולם. וזה ליתא, חדא דאם חזר לחיותו תו אינו קרוב למיתה וא"כ ליכא להחלו, ועוד דאין הכוונה שבגוסס יש בו טומאה, אלא דהתורה אסרה לכהן להיות אצל הגוסס.

### **16. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד א**

מנין לרביעית דם הבאה משני מתים שמטמאה באהל וכו'. התוס' בסנהדרין (ד א) הקשו דלמ"ל קרא להכי, מאי שנא משני חצאי זתים מב' מתים דמטמא, דכל ששיעורן שוין מצטרפין זה עם זה. ונראה דשאני הכא דהא דשיעור דם הוא ברביעית הוא משום דזהו שיעור הנפש, ולא שייך שיצטרפו חצי נפש וחצי נפש. וה"ה אי' בתוספתא דחצי שדרה של מת זה וחצי של מת אחר לא מצטרפי.

---

---

---

---

### **17. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד ב**

מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה וכו'. הנה בשחיטת טריפה איכא לספוקי אי חשיב שחיטה לענין איסור אינו זכות, ואינו עובר אלא אלא דטריפה, או דלא חשיב שחיטה. ובאחרונים העירו דאי נימא דחשיב שחיטה ליכא לדמיי טריפה לאבר היוצא, דהתם ודאי לא אהני השחיטה לאבר היוצא. ורק אי נימא דשחיטת טריפה מהני רק לענין טומאה א"ש.

### **18. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד ב**

אף שחיטת בהמה תטהר את האבר. לקמן (עה א) נחלקו תנאים אם בן פקועה מקבל טומאת אוכלין מחיים, וכן בדג שמותר באכילה כמות שהוא אם מקבל טומאת אוכלין. ולמ"ד שאינו מקבל טומאה כיון שהוא חי הרי א"צ לשחיטת אמו שתטהר את האבר כיון שהוא חי, וצ"ל דלצדדים קתני דלטהר האבר היינו במת העובר.

### **19. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד ב**

משנה. מה מצינו בטריפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את האבר. כתבו האחרונים (אחיעזר ח"ב סי' ז' סק"ב, ועוד אחרונים) להביא ראיה ממשנתנו, דטריפה מלבד מה דחל עליה איסור כבר מחיים [דהא חזינן דחלב טריפה אסור] הרי משנשחטה יש חסרון בשחיטה לענין היתר אכילה, והיינו דטריפה שנשחטה אין לומר דשחיטתה התירתה וכל איסורה הוא רק מצד דטריפה זהו מאכלות אסורות אלא יש גם חסרון בשחיטה לענין היתר אכילה. דאל"כ היאך מדמין חכמים דין יוצא לדין טריפה. והרי טריפה ששחיטתה התירתה גם לענין אכילה ורק יש עליה איסור מצד אחר, משא"כ אבר היוצא דהשחיטה לא הועילה לו להתירו באכילה, אלא ע"כ דבטריפה הוי חסרון בשחיטה לזמן היתר אכילה.

- ואמרת לרבינו שליט"א דיש עוד ראיה לזה, מהא דחזינן דשחיטת טריפה לא מהני להתיר עובר שבמעיה, ואם כל איסור האם הוא רק מצד שם איסור "טריפה" ולא מצד חסרון בהיתר הזביחה למה לא יועיל שחיטת האם הטריפה להתיר העובר, שאינו טריפה.
- ואמר לי רבינו שליט"א דזה אינו ראיה גמורה. דיש לומר דכל שלא הועילה שחיטת האם להתירה באכילה למעשה אי אפשר שיועיל לעובר מדין "בבהמה" דדין "בבהמה" נאמר רק כששחיטת האם הועילה להתיר אותה באכילה למעשה. אבל כל שלא הועיל להתירה למעשה הגם שהאיסור הוא מצד סיבה צדדית, אינו בכלל היתר של "בבהמה".
- ואמרת לרבינו שליט"א דאכתי יש להביא ראיה ממה דאם שחט את האם שהיתה טריפה, דמהני שחיטת העובר להתירו. מצד דשחיטת האם לא הועילה על העובר כלום ואין הסימנין שלו נחשבין כשחוטין.
- ואמר לי רבינו שליט"א דגם בזה יש לדחות כנ"ל. דיש לומר דכל שלא הועיל שחיטת האם להתירה למעשה לא חל על העובר דין שחיטה כלל.

ושאלו לרבינו שליט"א דלפי הנתבאר בשחיטת טריפה הוי חסרון במתיר לאכילה. א"כ לענין איסור אכילה אין בשר הטריפה השחוטתה קל יותר מאיסור בשר נבלה. [ונפק"מ לענין מאכילין אותו הקל הקל תחלה].

וכמדומה שאמר רבינו שליט"א דאיה"נ אין הכרח שאיסור של בשר נבילה חמור מבשר טריפה שחוטתה. [וציין רבינו שליט"א למש"כ הרמב"ם ז"ל דחצי זית נבילה וח"ו טריפה מצטרפין לכזית, כיון דכל טרפה זהו כמו תחלת נבלה].

### **20. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד ב**

משנה. הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין וכו'. בתוס' רעק"א הקשה דהא מ"מ היה לה שעת הכושר ע"י שחיטת האם משא"כ בטמאה. ועיי"ש מש"כ בזה. ונראה ליישב דזה לא נחשב שהיתה לה שעת הכושר כיון דכל הכשרה היה אגב אמה. אבל כשדנים עליה מצד עצמה הרי על מצב כזה "מעולם" לא היה לה שעת הכושר, ודו"ק.

• **הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד ב**

הרי שגולדה טריפה וכו'. לכא' הא לרבנן מהני שחיטת האם לעובר אף בכלו לו חדשיו, וא"כ אף לטריפה יש שעת הכושר ע"י שחיטת אמה. וצ"ל דהא דשריא אינו משום דהשחיטה מתירתה, אלא דכיון שהוויא ירך אמו העובר מותר באכילה מצד כל בבהמה תאכלו. אך מצד עצמו אין לאיסורו שעת הכושר. א"נ יש לפרש שהקושיא היא מאם שהיתה אמו טרפה שאין לה היתר בשחיטת האם.

**21. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף עב עמוד ב**

אבל טמא מגע מדרס דברי ר"מ. ופירש"י מפני שנגעו זה בזה בעודן מחוברין. ושאלתי לרבינו שליט"א דלכאורה טומאת "מגע" שבו בא רגע אחד "אחרי" שנטמא ב"מדרס" וא"כ יקשה היאך חל עליו טומאת מגע והרי שבע לה טומאה. דהרי טומאת מגע שבו מסובב מכת טומאת מדרס שבו. ואמר לי רבינו שליט"א דהגם דטומאת המגע בא בעקבות טומאת המדרס. מ"מ נחשב כאילו באו שתיהן בבת אחת, ובבת אחת לא אמרינן דשבע לה טומאה כמוכא בתוס' כאן.

**22. תוספות הרא"ש מסכת חולין דף עב עמוד ב**

אלא אם נגע בו הזב. פ"ה בשעה שדרס עליו או אח"כ, וקשה והא שבע ליה טומאה מטומאת מדרס שיש עליו כבר ולא חייל עליה טומאת מגע אח"כ ובעיא היא במנחות בהקומץ רבה עשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והניחו בביסא וחזר טבול יום ונגע באותו טמא מהו מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא ויטמא חלק השני ע"י צירוף הכלי ולא פשיט ליה התם, וצריך לומר כגון שקדם מגע הזב למדרס דכי האי גונא קאמר התם במנחות דחיילא טומאה חמורה על טומאה קלה.

**23. ח' רשב"א [קוק]**

[עב. כ] אלא שאם נגע בו זב יהא טמא מגע זב. פירש רש"י ז"ל<sup>79</sup> שאח' שדרס עליו זב על גבי פשוטי כלי עץ דחוצצין בין רגלו של זב ובין הכגד אחר כך נגע בו או שדרס עליו ברגלו וחפה<sup>80</sup> ונטמא במגעו של זב. והקשו עליו<sup>81</sup> דהא במנחות פרק הקומץ רבה<sup>82</sup> מיבעיא בעי לה רבא אי אמרינן שבלעה<sup>83</sup> טומאה או לא כיון דנטמאת תחילה בטומאת מדרס שהיא חמורה אי נגע בה זב אחר כך אם מקבלת טומאה, או נאמר כבר שבלעה<sup>83</sup> טומאה שוב אינה מטמאה טומאה קלה ולא איפשיטא, משום הכי מפרשי לה שדרס בה זב ברגלו וחפה<sup>80</sup> דטומאת מדרס וטומאת מגע בהרדי אתו לה. אי נמי בשנגע לה תחילה ואחר כך דרס עליה דהוויא לה טומאה חמורה על טומאה קלה<sup>84</sup>.

א. 83 צ"ל: שבע ליה. 84 מבואר בדברי רבינו דהא דאמרי' שבע ליה טומאה ה"ד טומאה קלה על חמורה אבל טומאה חמורה חלה על טומאה קלה, וכ"מ בתוס' בסוגין ובתוס' הרא"ש, ובריטב"א עירובין כד א. ולפלא שבמשנ"ל כלים פ"ז נקט איפכא. ובביאור שיטתם נראה דשבע ליה טומאה היינו כעין גדר דאין איסור חל ע"א ולהכי טומאה חמורה חלה על קלה ועי' קו"ש פסחים סי' קפה דבשבע ליה טומאה מ"מ סיבת הטומאה השניה חלה. \*84 עי' בתור"ה מטביל.

## דענין טומאה הוא מציאות

משה שווערד

**א. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף יד עמוד א**

### הקדמה לסוגיא דר"ח סגן הכהנים

נדון הסוגיא אי שרי לטמא קדשים או תרומה שנטמאו בטומאה פחותה ממה שבא לטמאותם עכשיו ויסוד הדין אינו משום שאין מפסידן כיון שהם טמאים ומופסדים כבר, אלא דין חדש איכא בהא דילפינן ממשמרת תרומותי שאסור לטמא תרומה וקדשים ואינו משום שמפסידן אלא איסור מגזה"כ שלא לטמאותם. וכן מוכח ממה שנסתפקו תוס' (לעיל י"ג ע"א ד"ה ושורפים) אם יש איסור מה"ת להפסיד טהרות, מ"מ לטמא ודאי שאסור מה"ת הרי שדין טומאה אינו מחמת שמפסידן. **ובזה הנידון אי שרי להוסיף טומאה חמורה על טומאה שבהם, אף על פי שאין נפק"מ בדין דאחר שנטמאו צריך לשורפם בין בטומאה שבהם בין בטומאה חמורה שיוסיף עליהם, מ"מ עצם הטומאה היא פגם והוזהרנו בקרא דמשמרת שלא לטמא.**

ונראה לקרב הענין שטומאה היא פגם בעצם גם בלא נפק"מ בדין בדרך אגב, **דהנה בחולין פ"ח ע"ב אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצוות, אפר פרה ועפר סוטה, ומקשי הש"ס ולחשוב נמי עפר כיסוי הדם, ומשני התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא. מבואר דבהא דאמר רבא. איכא הנאה מלבד המצוה, וגבי סוטה מבואר דכיון שקינא לה ונסתרה ואסרתה תורה וגם אם היא טהורה נחשבת טמאה, וע"י עפר שמערב במים ושותה נטהרת לבעלה ובזה הוי הנאה וגבי טומאה נמי כיון שנטמא ויכול להטהר ע"י אפר פרה אדומה הוי הנאה.**

וקשה דהא אמרינן בנזיר ס"א ע"ב דעכו"ם אינם מקבלים טומאה ממת דדרשינן והזהר על הטמא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה, ועכו"ם אינם מקבלים הזאה כדרשינן ביבמות ע"א ע"ב דכתיב בהזאת אפר פרה אדומה בני ישראל ולא עכו"ם. **ומעתה יש להקשות מה קיבלו בני ישראל שכר בזכות אברהם אבינו שנטהרים באפר פרה אדומה הרי אם לא היתה טהרה שלא היה נאמר פרשת בני"י בהזאת אפר פרה הרי ממילא לא היתה טומאה, ומה הנאה בכך שנטמאים ויכולים להטהר, ואדרבה הרי עדיף שלא יטמאו מלכתחילה ולא יוצרכו ליטהר בהזאת.** (כן הוקשה לי מעודי ואח"כ מצאתי שעומדים בזה).

**ומבואר דטומאה הוא פגם בעצם וגם אם אין לו נפק"מ בדין כמו בעכו"ם שאינו מקבל טומאה ואינו גם מעביר הטומאה לאדם או דבר אחר מ"מ הוא טמא בלי נפק"מ לדינא. וזה השכר לבני ישראל שיוכלו להטהר מהטומאה להסירה כאילו לא נטמאו כלל. (עי' מ"ש בסוטה דף י"ז ע"א ובחולין דף פ"ח ע"ב) וזה נידון הסוגיא דאין היתר להוסיף טומאה על קדשים ותרומה טמאים. דעצם הוספת טומאה הוי פגם יותר ואפשר שנאסר בדין משמרת.**

### **ב. שערי ישר שער א - שער הספיקות פרק יג**

ריא עוד נלענ"ד לבאר שיטת תוס' ב"ק הנ"ל באופן היותר מובן, והוא דלפי משמעות פשוטת סוגיות הש"ס דענין טומאה הוא מציאות ממש שלא כענין דין חלות איסור וקדושה, כמו שאמרו טומאה נכנסת וטומאה יוצאת, וכן מצינו לענין חלות טומאה על טומאה שאמרו בגמרא בלשון "שבעה" לה טומאה, ולא בלשון אין טומאה חל על טומאה כמו אין איסור חל איסור, וכמו שיבואר ענין זה לקמן שער ג' פרק ח', ולפי"ז באדם שנטמא יש מקום לומר דמלבד הדין שמתחדש ע"י הטומאה באדם הנטמא הוא נושא את הטומאה עצמה, ולכן אפשר לומר דהא דחידשה תורה בספק טומאה ברה"י שיהיה ספק כודאי לענין הנהגה, הוא רק לענין דיני הנהגה שבאה מחמת הטומאה עצמה כמו איסור כניסה למקדש, דהוא איסור להכניס את הטומאה, אבל בנדה אין האיסור על הבעול מחמת טומאתה שנמצא בה, אלא שע"י הטומאה שבה משתנות דין האשה להיות כעריות להאסר על כל העולם, וכשאנו מסופקין עליה אם היא בטומאתה והוא ספק ברה"י יש הבדל בזה אם אנו דנים לענין כניסה למקדש או לענין מגע בטהרות שספק זה הוא מחמת הטומאה עצמה, בזה אמרינן שכל ספק בזה הוא כודאי, אבל

לענין איסור ביאה שדין זה אינו מחמת הטומאה עצמה אלא בתולדה שמחמת הטומאה משתנית האשה להיות כערוה, ואז האיסור ביאה הוא מחמת עריות הוי ספק עריות ובספק ספיקא הוא מותר, ועל דין זה עצמו שהיא נעשית כערוה לא שייך לומר שיהיה כודאי, דבמציאות האמיתית אין הבדל בין רה"ר לרה"י, וכשאנו דנים לענין הנהגה הוא ענין הנהגה של עריות.

### **ג. שערי ישר שער ג פרק כד**

תקמ וכיון שכן כמו כן יש לחלק גם לענין טומאה בין יש תובעים או לא, והא דפריך רק מדין טומאה ולא מכלל דין ביטול איסורין. נלענ"ד דעל פי מה שנתבאר בדברינו לעיל דשאני דין טומאה משאר איסורים, דבכל איסורים סיבת הדין הוא החפץ כמו טרפות ונבילות וכדומה, אבל ענין הטומאה הוא מציאות בפני עצמה כאילו הוא כנוס בתוך החפץ, וכמו שהבאנו לשון הש"ס בכמה דוכתי טומאה יוצאת וטומאה נכנסת, ולחלות טומאה על טומאה אמרינן שבעה לה טומאה ולא כלשון הנאמר באיסורים אין איסור חל על איסור, וביארנו דעל עצמות הטומאה לא שייך ביטול ברוב, דמה שאין ברוב החתיכות טומאה אין כאן רוב המבטל, דמה דליתא אי אפשר להחשיבו לרוב, וענין הביטול בכה"ג הוא רק על עצמות החפץ דחשוב כמאן דליתא, דכשאנו חושבים את הנבילה כמאן דליתא ממילא ליכא גם הטומאה וכאילו פקעה הטומאה, ומשו"ה פריך כיון דסברת דקנין הבעלים וכח זכותם מעכב שלא נחשיב את החפץ כאילו בטלה עצמותו, דלענין דיני המזון וכוח הבעלים חשבינן כאילו איתא בעולם, אז גם לענין דינים אחרים חשבינן כאילו איתא בעולם, ממילא גם לענין טומאת נבילה יש לחלק בין אית לה תובעים לאין לה תובעים.

### **ד. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף יד עמוד א**

#### **אי בתרומה טמאה דנשרפת אמרינן כתותי שיעוריה**

אבל בתרומה וקדשים עושה כיוצא בו. **הקשה בשער המלך** (פ"ד מגרושין ה"ב ד"ה והנה וצויין ברע"א כאן) **דכיון שתרומה טמאה בשריפה וכל העומד לישרף אמרינן ביה כתותי מכתת שיעורא א"כ אין כאן שיעור בתרומה הטמאה לטמא, ולכו"ע בעינן שיעור במטמא גם לסוברים שאין צריך שיעור באוכל הנטמא מ"מ באוכל המטמא בעי שיעור כביצה**. [וע' חולין כ"ד: וב"ק ע"ז ע"א רש"י ותוס'] **וא"כ מאי קאמר ר"מ מדבריהם למדנו**.

### **ה. אולי אפשר לתרץ:**

דאע"פ שמבחינת הלכתי אין כאן שיעור לטמא שכתותי מכתת שיעורא, מ"מ מכיון דענין טומאה הוא מציאות, מצד המציאות- עדיין יש שם טומאה שיכולה לטמא [כלומר, שמבחינת ההלכה של כל העומד לישרף אמרינן ביה כתותי מכתת שיעורא, מ"מ מכיון דענין טומאה הוא מציאות, והמציאות היא המציאות, ומצד המציאות- עדיין יש שם טומאה, לכן יש כאן שיעור בתרומה הטמאה לטמא].